

**Методичні рекомендації
щодо організації навчально-виховного процесу
для експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва,
які беруть участь у дослідно-експериментальній роботі за темою:
«Змістовно-методичне забезпечення
ціннісно орієнтованого інтегрованого навчання за програмою
«Початкова школа: освіта для життя»**

У 2017/2018 навчальному році навчально-виховний процесу 1-х класах експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва здійснюватиметься в умовах дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою: «Змістовно-методичне забезпечення ціннісно орієнтованого інтегрованого навчання за програмою «Початкова школа: освіта для життя» (наказ Міністерства освіти і науки України «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів міста Києва та Київського університету імені Бориса Грінченка» від 16.08.2017 року № 1180). Метою експерименту є впровадження основних положень Концепції Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року») в діяльність загальноосвітніх навчальних закладів та апробація проекту Державного стандарту початкової загальної освіти Нової української школи (далі Державного стандарту).

Одним із основних пріоритетів програми «Початкова школа: освіта для життя» (далі Програма) є ціннісна парадигма, формування якостей і базових компетентностей дитини.

Упровадження Програми сприятиме: становленню особистості молодшого школяра на основі пізнання навколишнього світу через усвідомлення себе як його частини, узгодження власних потреб та інтересів із цінностями суспільства; адаптації освітнього процесу до вимог життя та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії.

Наскрізною лінією Програми є інтегроване тематично-проектне навчання навколо соціокультурної теми/проблеми. Проектні тижні об'єднують блоки знань із різних освітніх галузей, тем навколо однієї теми/проблеми. Створення єдиного для навчальних предметів тематичного простору дозволяє уникнути дублювання інформації у змісті різних навчальних дисциплін та, водночас, розглянути аналогічний матеріал одночасно з різних боків за допомогою доцільних дидактичних засобів.

На основі експериментальної навчальної програми «Початкова школа: освіта для життя» вчитель складає календарно-тематичне планування, у якому визначає послідовність та тривалість окремих елементів навчальної діяльності (ігор, занять, уроків тощо). Співвідношення часток освітніх галузей, що реалізуються в інтегрованому курсі під час проведення інтегрованих проектних занять, може бути перерозподілено протягом тижня/місяця залежно від мети та завдань інтегрованих тем, а також рівня готовності класу до опрацювання

програмового змісту за умови дотримання сумарної кількості годин на кінець семестру/навчального року.

Календарно-тематичне планування складається на семестр у довільній, зручній для використання формі, з урахуванням навчальних можливостей учнів класу, погоджується на засіданні методичного об'єднання вчителів початкової школи, затверджується директором і слугує документом, який забезпечує умови для виконання навчальної програми. Водночас, протягом семестру, з урахуванням рівня опанування учнями програмового матеріалу, інших обставин, які організаційно впливають на освітній процес, учитель може вносити корективи до календарно-тематичного планування.

Фактичне виконання навчальної програми фіксується у Класному журналі відповідно до Інструкції щодо заповнення Класного журналу для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.2015 № 412, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 27.04.2015 за № 472/26917, та з урахуванням методичних рекомендацій щодо заповнення Класного журналу для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів (лист Міністерства освіти і науки України від 21.09.2015 № 2/2-14-1907-15).

В умовах експерименту, що передбачає створення нового навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в початковій школі, учитель може використовувати як додатковий дидактичний матеріал чинні підручники і навчальні посібники, що зазначені в Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання у загальноосвітніх навчальних закладах у 2017/2018 н.р. При цьому необхідно враховувати їхню дидактичну доцільність для реалізації нового підходу в роботі з учнями, зокрема інтегративного.

Відповідно до завдань дослідно-експериментальної роботи експериментальним навчальним планом (наказ Міністерства освіти і науки України від 01.09.2017 № 1244 «Про затвердження експериментального навчального плану початкової школи експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють у межах дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою: «Змістовно-методичне забезпечення ціннісно орієнтованого інтегрованого навчання за програмою «Початкова школа: освіта для життя»») передбачено організацію інтегрованого тематично проектного навчання в освітньому процесі, що дозволяє реалізувати зміст дев'яти освітніх галузей, визначених у проекті Державного стандарту.

Освітня галузь *«Мовно-літературна»* в експериментальному навчальному плані є складником інтегрованого курсу «Освіта для життя» та представлена окремими предметами *«Українська мова та література»* та *«Іноземна мова»*.

Часовий розподіл на вивчення української мови та літератури у 1-4 класах передбачає 6 годин інтегрованого навчання («Українська мова та література в інтегрованому курсі «Освіта для життя») та 1 годину для відпрацювання навчальних умінь учнів, що є складовими компетентності «Спілкування державною і рідною мовами». Основне змістове наповнення передбачено в інтегрованому курсі; програмовий зміст додаткової години визначається за експериментальною програмою «Початкова школа: освіта для життя»..

У Класному журналі українська мова фіксується як окремий навчальний предмет (1 год.), на який окремо виділяються сторінки «Українська мова та література».

Відповідно до Порядку поділу класів на групи під час вивчення окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах (додаток 2 до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128) у процесі вивчення української мови (1 година на тиждень, що виділені на вивчення української мови як окремого предмета для відпрацювання навчальних умінь учнів) клас може ділитися на групи за умови відповідної кількості учнів у класі (більше 27).

За клопотанням керівника навчального закладу та рішенням відповідного органу управління освіти може здійснюватися поділ класу на групи під час вивчення «Української мови та літератури». У такому разі запроваджується поділ на групи 1 години на тиждень, що виділена на вивчення української мови як окремого предмета, і 6 годин на тиждень, що включені до інтегрованого курсу (мовно-літературна галузь), **усього 7 годин на тиждень**). Клас може ділитися на групи за умови відповідної кількості учнів у класі (більше 27). У такому разі українська мова фіксується і як окремий навчальний предмет (1 год.), на який окремо виділяються сторінки «Українська мова та література», і як частина інтегрованого курсу (6 год.), на яку також виділяються окремі сторінки «Українська мова та література» в інтегрованому курсі «Освіта для життя» (мовно-літературна галузь).

Конкретизується зміст окремої та інтегрованої частин навчальної програми з української мови у календарно-тематичному плануванні відповідно до експериментальної програми «Початкова школа: освіта для життя».

Освітня галузь «Іншомовна освіта» вивчається як окремий предмет **«Іноземна мова»** (2 години на тиждень). Учителеві початкової школи і вчителю іноземної мови рекомендуємо узгоджувати соціокультурну тематику уроків, передбачати використання на уроках іноземної мови мовних знань, отриманих на уроках української/рідної мови.

Експериментальним навчальним планом передбачено на вивчення іноземної мови – 2 години на тиждень. Спеціалізованим школам із поглибленим вивченням іноземних мов пропонуємо доповнити 2 години інваріантного складника навчального плану 1 годиною з варіативного складника, що складе 3 години на тиждень, необхідні для поглибленого вивчення іноземної мови.

В організації роботи над вивченням освітньої галузі **«Математика»** 3 години на тиждень планується у межах інтегрованого курсу «Освіта для життя»), а 1 година відводиться для відпрацювання навчальних умінь учнів як складової математичної компетентності. Програмовий зміст для відокремленого заняття конкретизується вчителем у календарно-тематичному плануванні та записується на відповідних сторінках Класного журналу, які відведені для навчального предмету «Математика» (1 година).

Зміст освітніх галузей **«Природнича», «Соціальна і здоров'язбережна», «Громадянська та історична» «Технологічна»** представлений в **інтегрованому курсі «Освіта для життя»**. Час на його вивчення у 1 класі komponується таким чином: 2 години на тиждень – на природничу, 1 година –

на технологічну, 0,5 годин – на соціальну та здоров'язбережну; 0,5 годин – на громадянську та історичну освітню галузь.

Згідно з роз'ясненнями до експериментального навчального плану зміст **мистецької освітньої галузі** може бути реалізовано у такі способи:

1) інтегроване вивчення (1 година на тиждень у межах курсу «Освіта для життя» та 1 година на тиждень – як інтегрований курс «Мистецтво» або окремі курси: «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво», що може проводити фахівець або вчитель початкової школи);

2) образотворче мистецтво вивчається у межах інтегрованого курсу «Освіта для життя», а музичне мистецтво – як окремий предмет (1 година на тиждень).

Заняття з **фізичної культури** плануються поза межами інтегрованого курсу. На них відведено 3 години на тиждень, із яких 1 годину, за рішенням педагогічної ради та наявності матеріально-технічної бази та кадрів, може бути використано для занять із хореографії, плавання тощо.

Оцінювання навчальних досягнень учнів 1-х класів експериментальних навчальних закладів здійснюється відповідно до Орієнтовних вимог до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 19.08.2016 № 1009 «Про орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи». Навчальні досягнення учнів перших класів загальноосвітніх навчальних закладів із усіх навчальних предметів підлягають словесному оцінюванню. Учитель може використовувати як усні, так і письмові оцінні судження, які характеризують процес навчання учнів і відображають кількісний і якісний його результати. Недопустимою є заміна оцінок іншими зовнішніми атрибутами (зірочками, сонечками тощо), оскільки вони лише підміняють бальну форму оцінювання.

Під час складання **розкладу уроків** необхідно дотримуватись оптимального співвідношення навчального навантаження протягом дня, тижня з урахуванням психофізіологічних та фізичних можливостей першокласників. Обов'язковим є дотримання Державних санітарних правил і норм влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПіН 5.5.2.008-01).

Основною формою організації освітнього процесу є тематичний проект, що побудований на основі глибинної вертикальної та горизонтальної інтеграції змісту Програми та передбачає практичну й дослідницьку діяльність учнів молодшого шкільного віку. Зміст та види діяльності освітнього проекту спрямовані на вирішення ключового проблемного питання, яке ставиться на початку проекту. Структура освітнього проекту передбачає такі етапи: підготовчий, дослідно-творчий, заключний. Тривалість кожного проекту у 1 класі становить 2-3 тижні; у 2-4 класах – 2-4 тижні.

Одиницею інтегрованого тематично-проектного навчання є проектний день, який має спільну тему та тематичне питання, що має бути вирішене протягом дня. Навчальний зміст інтегрується навколо проблемного питання. Пропонуємо орієнтовну структуру дня, побудовану за такими етапами: організаційний, пізнавальний, дослідницький, творчий, підсумковий.

Важливим є спілкування, співпраця вчителя та учнів протягом усіх етапів інтегрованого тематично-проектного дня. Рекомендуємо щоранку створювати позитивний настрій в учнівському колективі, атмосферу довіри та доброзичливості, формулювати тему і питання дня. З цією метою можна використовувати різноманітні методи, прийоми та засоби для мотивації навчання, емоційного налаштування учнів на вирішення навчального завдання (такі вправи як «Привітання», «Комплімент», «Букет настрою», «Палітра емоцій», «Колір мого настрою», «Смайлик», «Я обираю настрій ...», ігри «Вам повідомлення», «Подарунок», «У колі добрих друзів», «Скарбничка успіхів» тощо). Такі вправи дають змогу опанувати різноманітні соціальні та навчальні навички, об'єднують дитячий колектив. Під час підсумкового етапу інтегрованого тематично-проектного дня радимо застосовувати прийоми рефлексії, що дозволить удосконалювати навчальний процес, орієнтуючись на особистість кожного учня.

Усі загальноосвітні навчальні заклади, які беруть участь в експерименті, незалежно від форми власності мають дотримуватися зазначених в Інструкції вимог щодо заповнення Класного журналу для початкової школи.